

Fórum pro udržitelný rozvoj 2015

Česká republika 2030 – priority rozvoje České republiky v měnícím se světě

Podklady pro konferenci

**Praha
17. 12. 2015**

FÓRUM PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ 2015

Fórum pro udržitelný rozvoj se uskuteční ve čtvrtek 17. prosince 2015 od 9:00 hodin v Lichtenštejnském paláci (U Sovových mlýnů 506/4, Praha 1 – Malá Strana).

Podklady pro konferenci

Program Fóra pro udržitelný rozvoj 2015	2
Aktualizace Strategického rámce udržitelného rozvoje (2010)	4
Cíle udržitelného rozvoje	6

Program Fóra pro udržitelný rozvoj 2015

Česká republika 2030 – priority rozvoje České republiky v měnícím se světě

Fórum pro udržitelný rozvoj je tradiční akcí Rady vlády pro udržitelný rozvoj a zároveň jednou z největších platform pro setkávání a diskusi k tématům všech tří dimenzí udržitelného rozvoje: sociální, ekonomické a environmentální. Letošní ročník se koná v době přijetí významných milníků globálního rozvoje – nového rozvojového rámce OSN *Agenda 2030* a klimatické dohody.

Letošní Fórum chce proto nabídnout reflexi globálního rámce, ve kterém probíhá formulace dlouhodobých priorit rozvoje České republiky v rámci aktualizace *Strategického rámce udržitelného rozvoje České republiky* z roku 2010, a zároveň prohloubit diskusi o těchto prioritách s odbornou a zainteresovanou veřejností.

Součástí Fóra pro udržitelný rozvoj bude veletrh organizací, které se věnují otázkám (udržitelného) rozvoje a interaktivní výstava k Cílům udržitelného rozvoje.

Simultánní tlumočení angličtina/čeština je zajištěno.

PROGRAM

8:00 – 9:00 **Registrace**

9:00 – 10:30 **Zahájení Fóra pro udržitelný rozvoj**

Předseda vlády a předseda Rady vlády pro udržitelný rozvoj Bohuslav Sobotka
Ministr životního prostředí Richard Brabec
Ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek

Úvodní slovo zahraničního hosta

Georg Rebernik, ředitel rakouského Spolkového úřadu pro životní prostředí

Moderovaná diskuse

10:30 – 11:00 **Přestávka**

11:00 – 12:30 **Panelová diskuse 1: Udržitelný rozvoj jako základ globální rozvojové strategie do roku 2030**

Jaké výzvy přináší nový globální rozvojový rámec *Agenda 2030* pro Českou republiku? Co pro nás bude znamenat jeho implementace a jaké máme mít ambice? Jaké priority by si Česká republika měla zvolit pro jeho naplnění? Jakou výzvu představuje *Agenda 2030* pro českou zahraniční politiku? Jakým způsobem zpracovat v domácím kontextu témata, která se na první pohled zdají být relevantními zejména pro rozvojové země, jako je například chudoba či potravinová bezpečnost?

Petr Lebeda, ředitel think-tanku Glopolis
Bedřich Moldan, Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze
Hana Ševčíková, ředitelka Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci Ministerstva zahraničních věcí
Jan Žůrek, partner KPMG Česká republika

12:30 – 14:00 **Oběd**

14:00 – 14:30 **Prezentace stavu aktualizace Strategického rámce udržitelného rozvoje České republiky**

Anna Kárníková, vedoucí Oddělení pro udržitelný rozvoj Úřad vlády

14:30 – 16:00 **Panelová diskuse 2: Strategie rozvoje České republiky v kontextu Cílů udržitelného rozvoje**

Jaké priority by si měla Česká republika vytknout pro svůj dlouhodobý rozvoj? Jakým způsobem můžeme sladit rozvoj na národní, evropské a globální úrovni? Jak můžeme ovlivňovat a sladovat strategické směřování státu směrem k udržitelnému rozvoji? Co jsou klíčové příležitosti a hrozby pro rozvoj České republiky v horizontu příštích dvou až tří desetiletí?

Rut Bízková, předsedkyně Technologické agentury České republiky
Aleš Chmelař, hlavní makroekonomický analytik Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády
Vladimír Kváča, ředitel Odboru Dohody o partnerství, strategií a evaluací Ministerstva pro místní rozvoj

16:00 – 16:30 **Shrnutí výsledků a závěr**

16.30 – 18:00 **Setkání členů a členek pracovních výborů Rady vlády pro udržitelný rozvoj (pouze pro zvané)**

Aktualizace Strategického rámce udržitelného rozvoje (2010)

Jedná se o výtah z materiálu, který vzala na vědomí Rada vlády pro udržitelný rozvoj a který bude předložen členům vlády pro informaci do konce roku 2016

Základní informace k aktualizaci

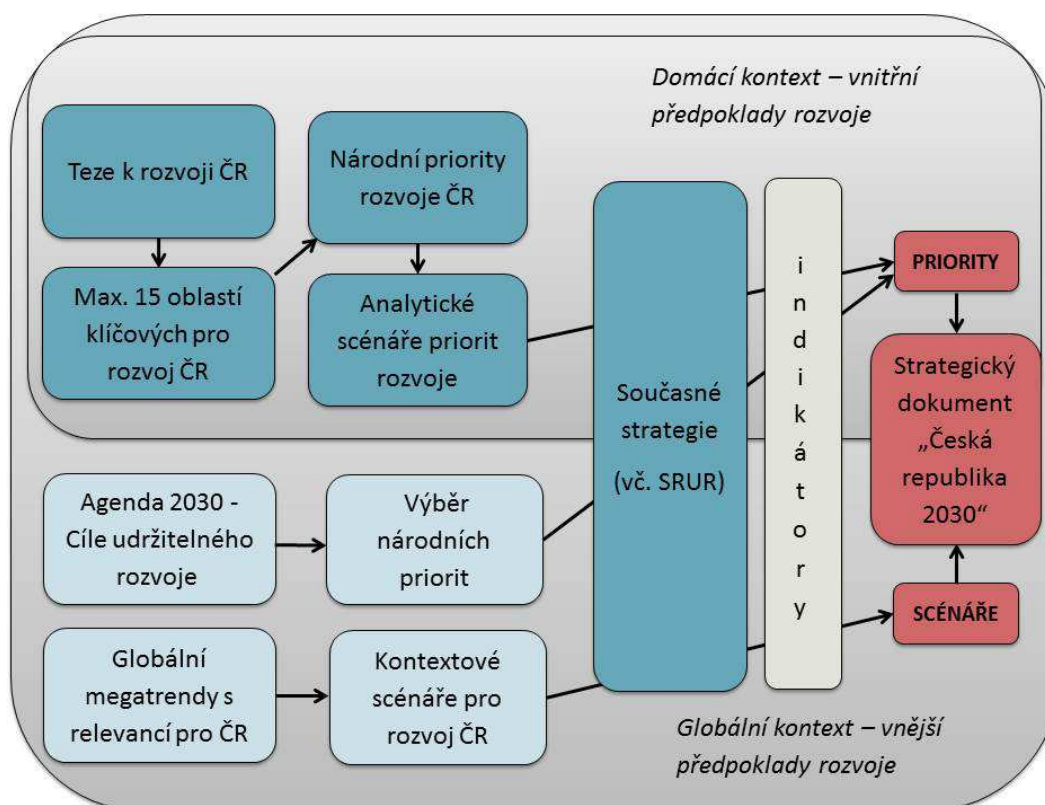
Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (SRUR) je aktuálně platným strategickým dokumentem, který určuje základní směry rozvoje České republiky v dlouhodobém horizontu. SRUR byl vládou schválen usnesením ze dne 11. ledna 2010 č. 37, které zároveň uložilo dokument aktualizovat k 31. prosinci 2015. S ohledem na přijetí globálního rozvojového rámce summitem OSN v New Yorku v září 2015 a na změnu gestora agendy udržitelného rozvoje (nově předseda vlády ve spolupráci s ministrem životního prostředí) byl termín aktualizace prodloužen o jeden rok do 31. prosince 2016.

*Aktualizace SRUR nebude pouze textová, jejím cílem je příprava nového zastřešujícího dokumentu k rozvoji České republiky do roku 2030. Pracovním názvem nového dokumentu je *Česká republika 2030*.*

Strategický dokument bude naplňovat následující funkce:

- na kvalitním analytickém základě identifikuje příležitosti a hrozby rozvoje České republiky
- formuluje cíle a prioritní oblasti pro rozvoj České republiky
- obsahuje indikátory rozvoje České republiky, které budou komplexně zachycovat kvalitu života v ČR a jeho udržitelnost
- funguje jako strategický rámec pro dokumenty na národní a krajské úrovni
- slouží jako věcný rámec pro přípravu programového období evropských strukturálních a investičních fondů 2020+
- je platformou pro přenos a monitorování kompatibility s mezinárodními závazky, především *Agendy 2030* a v ní obsažených *Cílů udržitelného rozvoje*, které jsou páteří globálního rozvojového rámce pro období 2015 až 2030 a byly přijaty v září 2015 Organizací spojených národů.

Kroky přípravy strategického dokumentu (grafické znázornění) a harmonogram

Uskutečněné kroky

Termín	Činnost
do 30. září 2015	Sběr tezí k rozvoji České republiky
9. listopadu 2015	Schválení seznamu globálních megatrendů s relevancí pro Českou republiku Radou vlády pro udržitelný rozvoj
do 18. listopadu 2015	Vyhodnocení tezí k rozvoji a formulace klíčových oblastí
17. prosince 2015	Představení aktualizace v rámci Fóra pro udržitelný rozvoj

Plánované kroky

Termín	Činnost
prosinec 2015 – leden 2016	Konzultace ke klíčovým oblastem a tvorba konsensu na národních prioritách rozvoje
leden 2016 – březen 2016	Výběr národních priorit z Cílů udržitelného rozvoje
leden 2016 – květen 2016	Tvorba kontextových scénářů pro rozvoj
leden 2016 – květen 2016	Tvorba analytických scénářů priorit rozvoje
březen 2016 – květen 2016	Příprava indikátorového rámce pro strategický dokument
květen 2016 – červenec 2016	Syntéza vstupů a příprava prvního draftu strategického dokumentu
srpen – září 2016	Konzultace k prvnímu draftu strategického dokumentu
říjen – listopad 2016	Meziresortní připomínkové řízení a schválení Radou vlády pro udržitelný rozvoj
do 31. prosince 2016	Schválení strategického dokumentu vládou

Cíle udržitelného rozvoje

Editace textů: Zbyněk Machát, Anna Kárníková, Jakub Rudý
Autoři textů: Beáta Binková, Ondřej Holub, Ondřej Kolínský, Eduard Petiška

Rok 2015 a udržitelný rozvoj

Letošní rok se zapíše do historie usilování o udržitelnost výrazným písmem. V jeho průběhu se uskutečnilo hned několik zásadních událostí.

V květnu zveřejnil papež František text encykliky *Laudato Si*, která silně akcentuje environmentální témata a otázky udržitelnosti. Přitáhl tak k této problematice nejen pozornost římských katolíků, ale i celosvětové veřejnosti.

V červenci proběhla mediálně trochu

přehlížená, ale svými závěry významná konference Organizace spojených národů v Addis Abebě o financování rozvoje po roce 2015. Efektivní financování rozvojové agendy je jedním ze základních předpokladů pro úspěšné dosažení *Cílů udržitelného rozvoje*, o kterých se zmíníme vzápětí. Dohoda, která zde vznikla, obsahuje přes sto opatření zabývajících se zdroji financování a možnostmi spolupráce v řadě oblastí jako je vývoj nových technologií, věda, inovace, obchod či budování kapacit. Dohoda z Addis Abeby je důležitá také pro boj proti globální změně klimatu, její závěry se tak promítly i do pařížské klimatické konference, která se konala v prosinci 2015.

V září se v New Yorku sešli vrcholní představitelé téměř všech světových států, aby v rámci summitu Organizace spojených národů společně rozhodli o novém globálním rozvojovém rámci pro období 2015 až 2030. Summitem vyvrcholil dvouletý proces vyjednávání sedmnácti tzv. *Cílů udržitelného rozvoje*, které nahradí současných osm *Rozvojových cílů tisíciletí*. Na rozdíl od *Rozvojových cílů tisíciletí* jsou *Cíle udržitelného rozvoje* formulovány s relevancí pro rozvojové i rozvinuté země. Kromě cíle snížení absolutní chudoby či zajištění základní zdravotní péče obsahují také cíle z oblasti energetiky, rozvoje průmyslu, sociální politiky a dalších domácích politik. Do procesu formulace *Cílů udržitelného rozvoje* se zapojil bezprecedentním způsobem také soukromý sektor a zástupci občanských iniciativ.

Více si o jednotlivých Cílech udržitelného rozvoje můžete přečíst na následujících stránkách. Jedná se o zkrácené texty, které naleznete, včetně odkazů na další zdroje, na webu www.udrzitelny-rozvoj.cz.

V Paříži začala na konci listopadu poslední z klíčových událostí tohoto roku: Konference Organizace spojených národů o klimatické změně, známá pod zkratkou COP21. S počtem zhruba 45 tisíc účastníků a účastnic se jedná o největší mezinárodní akci za poslední léta. Cílem konference je určit transparentní právní rámec pro snižování emisí tak, aby bylo možno udržet růst globální teploty do 2 stupňů Celsia. Finální jednání konference probíhá v době přípravy tohoto podkladu a její výsledky se právem stanou jedním z nejvíce diskutovaných témat letošního Fóra pro udržitelný rozvoj.

První Cíl udržitelného rozvoje:

Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

V posledních letech se konečně daří výrazněji snižovat počet lidí žijících v extrémní chudobě. Do roku 2030 by již neměla existovat a ostatní osoby postižené chudobou by se měly dočkat lepší ochrany.

Boj s chudobou je stálíci rozvojových cílů pro její poměrně snadnou měřitelnost, zřejmou souvislost s hospodářstvím a socioekonomickou politikou a kvůli širokému spektru negativních dopadů, které chudoba má jak na individuální rodiny, tak na celá společenství.

Vymýcení extrémní chudoby (která je definována hranicí 1,25 dolaru na člověka a den) bylo už klíčovou součástí Rozvojových cílů tisíciletí. Ačkoliv se ho do konce letošního roku nepovede splnit, byl v této oblasti za posledních pětadvacet let zaznamenán velký pokrok. V roce 1990 žilo v extrémní chudobě 47 % obyvatel rozvojových zemí, dnes je to pouze 14 %, v absolutních číslech šlo pak o snížení ze 1,9 miliardy lidí na dnešních 836 milionů.

V rámci *Cílů udržitelného rozvoje* půjde jednak o další pokus o úplné vymýcení extrémní chudoby do roku 2030, jednak o snížení počtu lidí žijících v chudobě (podle definic jednotlivých států) alespoň na polovinu. V širším kontextu bude pak tento bod zahrnovat implementaci systémů sociální ochrany pro osoby postižené či ohrožené chudobou, zajištění jejich ochrany před klimatickými katastrofami i společenskými a ekonomickými krizemi. A konečně by měl být pro všechny zajištěn rovný přístup k vlastnickým právům, základním službám, ochraně majetku a finančním službám včetně mikrofinancí.

Česká republika je dlouhodobě zemí s nejnižším, i když mírně rostoucím, podílem osob ohrožených příjmovou chudobou v EU. Tento indikátor je definován jako podíl lidí s příjmem nižším než 60 % mediánového příjmu. Podle nejnovějších statistik Eurostatu za rok 2014 se jedná o 9,7 % obyvatel ČR. Připočteme-li však k tomu i lidi ohrožené sociálním vyloučením, ocitá se v riziku už 14,8 % obyvatel ČR, to znamená 1 532 tisíc osob. Navíc značný počet lidí je u nás těsně u hranice příjmové chudoby. Kdybychom uvažovali s mezí 70 % mediánového příjmu, pak by v riziku nebylo „jen“ 9,7 % populace, ale ohroženo příjmovou chudobou by bylo plných 17 % obyvatel ČR. Skupina zranitelných osob je tak relativně rozsáhlá. Česká republika má v současnosti platný dokument *Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020*, který se zabývá jak zaměstnaností a přístupem k dostatečnému příjmu, tak přístupem k sociálním službám, vzdělání, bydlení nebo zdravotní péči pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Druhý Cíl udržitelného rozvoje:

Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy a prosazovat udržitelné zemědělství

Hlad, podvýživa a nemoci způsobené nevhodným stravováním se týkají jak obyvatel žijících v rozvojových zemích, tak těch v zemích rozvinutých.

Počet podvyživených lidí v rozvojových zemích se od roku 1990 snížil téměř o polovinu, nicméně stále každý devátý člověk na světě trpí podvýživou. Naprostá většina hladovějících lidí přitom žije v rozvojových zemích (zejména v Asii a Africe), kde je zároveň největší přírůstek obyvatel.

Nejvíce ohroženy jsou přitom děti a dospívající, špatná výživa je zodpovědná za smrt téměř poloviny dětí mladších pěti let. Desítky milionů dětí na světě chodí běžně do škol hladových. Zemědělství je stále největším zdrojem příjmů i pracovních míst pro chudé venkovské domácnosti. Většina potravin zkonsumovaných ve vyspělém světě pochází právě z malých farem. Investice do drobného zemědělství jsou tak přínosem pro rozvojové země a to nejen s ohledem na podporu pracovních míst, ale i v oblasti zlepšování výživy obyvatel a odvracení hladomoru.

I přes znatelné pokroky, jichž bylo dosaženo v minulosti za přispění mezinárodního společenství (viz dosavadní plnění *Rozvojových cílů tisíciletí*), je tedy současná situace velice závažná. V novém globálním rozvojovém rámci je proto formulován následující ambiciózní cíl: „Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství.”

Je smutným paradoxem, že zatímco v rozvojových zemích je značná část zdravotních problémů a úmrtí způsobena nedostatkem potravin, ve vyspělém světě je za tyto problémy zodpovědný naopak potravinový nadbytek a nestřídmost konzumentů. Nemoci spojené s obezitou jsou jednou z vůbec nejčastějších příčin úmrtí nejen v západních zemích, ale také v České republice. Vláda proto letos odsouhlasila třináct akčních plánů v rámci implementace *Národní strategie Zdraví 2020*, mezi něž patří prevence obezity, správná výživa a stravovací návyky. Není ovšem možné jednoduše konstatovat, že problémy s nedostatkem jsou pouze v rozvojových zemích, zatímco na západě se potýkáme s přebytkem.

V zemích Evropské unie nebývá hladovění častým jevem, nicméně i zde se bohužel vyskytují výjimky, které se týkají zejména obyvatel tzv. sociálně vyloučených lokalit. Důležitou součástí opatření směřujících k vymýcení hladu a zlepšování výživy může být právě udržitelné zemědělství a podpora opatření směřujících ke zvyšování potravinové soběstačnosti, která je základem lokální soběstačnosti. Důležitá jsou též opatření zaměřená na omezení plýtvání potravinami, např. formou daňových úlev pro dary potravinovým bankám.

Třetí Cíl udržitelného rozvoje:

Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

Zdraví je předpokladem pro všechny aktivity směřující k udržitelnému rozvoji, a to na individuální úrovni, i na společenské úrovni. Z těchto důvodů je také dlouhodobě klíčovým tématem OSN.

První princip *Deklarace Konference OSN o životním prostředí a rozvoji* přijaté v Rio de Janeiru v roce 1992 uvádí: „Lidské bytosti stojí v ohnisku zájmu o trvale udržitelný rozvoj. Mají právo na zdravý a produktivní život, který je v souladu s přírodou.“ Toto je základní východisko,

kteří reflektují další důležité dokumenty přijaté mezinárodním společenstvím, jako jsou *Agenda 21*, *Implementační plán ze Světového summitu o udržitelném rozvoji* a *Budoucnost, kterou chceme*.

Na zlepšení zdravotního stavu populace v globálním měřítku se zaměřovaly také tři z osmi Rozvojových cílů tisíciletí. Konkrétně to byly následující: snížení dětské úmrtnosti na třetinu současných hodnot; podstatné zlepšení zdravotního stavu matek; a zamezení šíření HIV/AIDS, malárie jakož i ostatních epidemických chorob.

Zdravotní problematika je rovněž ústředním tématem Cílů udržitelného rozvoje. V rámci *Sítě řešení pro udržitelný rozvoj* vznikla proto *Tematická skupina Zdraví pro všechny*, která v únoru 2014 zveřejnila zprávu *Zdraví v rámci udržitelného rozvoje*. Tato zpráva se zaměřuje na analýzu zdravotního stavu populace v globálním měřítku. Ve shodě s minulými dokumenty uvádí, že zdraví je dobrým indikátorem pokroku jednotlivých států v oblasti udržitelného rozvoje. Zdraví přispívá k rozvoji prostřednictvím produktivní zaměstnanosti a snižováním výdajů na léčbu nemocí, významné jsou nakonec i dopady zdraví na sociální soudržnost.

Témata související se zdravím byla také reflektována ve *Strategickém rámci udržitelného rozvoje České republiky* z roku 2010, a to v jeho části „Společnost, člověk a zdraví“. Zde jsou rozdělena do tří dílčích priorit: Zlepšování podmínek pro zdravý život; Zlepšování životního stylu a zdravotního stavu populace; Přizpůsobení politiky a služby demografickému vývoji a podpora mezigenerační a rodinné soudržnosti. V rámci těchto priorit pak bylo vymezeno osm cílů, které pokrývají širokou škálu od prarodinné výchovy, sociálních služeb a začleňování znevýhodněných skupin přes zlepšování životního stylu a celkového zdravotního stavu až po zlepšování kvality života seniorů a podporu rodin.

Čtvrtý Cíl udržitelného rozvoje:

Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

Rozvojové cíle tisíciletí navrhovaly zpřístupnit základní vzdělání všem – tedy zajistit, aby všichni chlapci i dívky absolvovali plné základní vzdělání. Během patnácti let naplňování Rozvojových cílů tisíciletí jsme byli svědky dramatického zlepšení v přístupu dívek ke vzdělání. V rozvojových zemích navštěvuje v roce 2015 základní školu 91 % dětí. V roce 2000 to bylo 83 % dětí. Mezi mladými ve věku 15 – 24 let se celosvětově v letech 1990 – 2015 zvýšila míra gramotnosti z 83 % na 91 %. Snížil se také rozdíl v míře gramotnosti mezi muži a ženami.

V České republice nemáme problém s negramotností ani nízkou mírou vzdělanosti, naopak v některých oblastech jsme průměrní či dokonce nadprůměrní (viz výzkumné zprávy PISA). Český vzdělávací systém, ve srovnání se vzdělávacími systémy vyspělých zemí, nicméně přispívá svou strukturou ke vzniku velkých vzdělanostních nerovností.

Tematika vzdělávání je tmelícím prvkem celé koncepce globálního rozvoje. Je totiž zřejmé, že ostatních Cílů nemůže být dosaženo bez kvalitního a celoživotního vzdělání jednotlivých společenských skupin. V osmém Cíli, který usiluje o inkluzivní a udržitelný ekonomický růst, je například jako dílčí požadavek zmíněno podstatné snížení podílu mladých lidí, kteří jsou bez zaměstnání, vzdělání či odborné přípravy a to v celosvětovém měřítku do roku 2020. V rozpracování třináctého Cíle se klade důraz na zvyšování vzdělanosti a povědomí v oblasti zmírňování dopadů změny klimatu.

Ve čtvrtém Cíli je formulováno několik konkrétních závazků. Do roku 2030 má být dosaženo úplného svobodného a spravedlivého přístupu ke kvalitnímu primárnímu a sekundárnímu pro všechny dívky a chlapce. Stejně tak má být zajištěno předškolní vzdělávání jako příprava na vzdělání základní. Zvýrazněna je i potřeba zajistit rovný přístup mužů i žen ke všem úrovním vzdělávacího systému, včetně univerzit. Všichni studující mají zároveň získávat znalosti a dovednosti potřebné k prosazování udržitelného rozvoje. Toho by mělo být docíleno například prostřednictvím vzdělávání se zaměřením na udržitelný rozvoj a udržitelný způsob života, lidská práva, rovnosti mužů a žen, podporu kultury míru a nenásilí, globální občanství.

Pátý Cíl udržitelného rozvoje:

Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení žen a dívek

Světové společenství požaduje ukončení všech forem diskriminace žen a dívek všude na světě. Rovnost mezi muži a ženami by měla být patrná nejen v právech a povinnostech, ale také v příležitostech k adekvátnímu rozvoji osobního potenciálu každého člověka.

Stále se nedaří odstranit ani ty nejděsivější formy násilí páchaného na ženách a dívkách, jako je obchod s lidmi a sexuální vykořisťování. Nevymizely ani praktiky typu nucených sňatků dětských nevěst a mrzačení ženských pohlavních orgánů. V mnoha zemích světa

ženy a dívky nemohou rozhodovat o svých sexuálních a reprodukčních právech a nemají možnost péče o své sexuální zdraví. V průběhu svého života se s různými formami domácího násilí setkává téměř 60 % žen.

OSN podporuje provedení reforem, které by zajistily ženám stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům, právo na dědictví a vlastnictví a využívání finančních služeb.

Rozvinutější země světa, včetně České republiky, nemají dosud uspokojivě zajištěny rovné příležitosti pro ženy na pracovním trhu a rovné odměňování za stejnou práci. Zatímco se rozdíly v příjmech mužů a žen v EU postupně snižují, u nás se příjmové nůžky rozevírají. Čeští muži berou v průměru až o 23 % vyšší mzdu než ženy. Průměrný rozdíl v EU je přitom 16 %, jsme tak třetí nejhorší v EU. Rozdíl mezi zaměstnaností žen s dětmi a bez nich je u nás nejvyšší v EU (40 %). Existenční situace žen se dále výrazně zhoršuje v případě rozvodu, s vyšším počtem dětí a narůstajícím věkem. Celá čtvrtina pracujících matek se svým příjmem nevyjde. Jednou z nejzranitelnějších skupin z hlediska jejich ohrožení chudobou jsou matky samoživitelky a seniorky. Řešení není pouze v dávkách státní sociální podpory. Významným nástrojem sociální a ekonomické udržitelnosti je rovněž důsledné prosazování politiky genderové rovnosti.

Další významnou oblastí genderové rovnosti, ve které Česká republika zaostává, je zastoupení žen v politickém životě. V 46 zemích světa mají ženy více než 30 % křesel alespoň v jedné komoře národních parlamentů. Podíl poslankyň v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky se pohybuje kolem 22 %. Mluví se o fenoménu tzv. skleněného (neviditelného) stropu, přes který se většina žen nedostane. A pokud ano, platí pravidlo, že čím prestižnější je pozice, tím vyšší jsou mezi muži a ženami rozdíly v platech. Na vedoucích pozicích rozdíl dosahuje až 27 %. Podle průzkumu organizace *Gender Studies* rozdíly v odměňování nejvíce dopadají na vzdělané matky. Schopnosti, vědomosti, ani zkušenosti o kariéře žen v Česku nerozhodují. Na vysokých manažerských pozicích je u nás jen 6 % žen.

Šestý Cíl udržitelného rozvoje:

Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi

Dosažení rovného přístupu k cenově dostupné pitné vodě pro všechny lidi do roku 2030 je globální cíl, který se týká nezákladnější podmínky lidského života. Pouze 15 % světové populace si může dovořit užívat vody bez omezení.

V průběhu následujících patnácti let by měla být ve všech koutek světa vybudovaná také adekvátní kanalizace a každý člověk této planety by měl mít přístup k hygieně. Konečně by se mělo zastavit znečišťování vod vypouštěním nebezpečných chemických látek a vysypáváním nejrůznějších odpadů. OSN chce snížit podíl znečištěných odpadních vod na polovinu a posílit jejich recyklaci.

Otázka vody je jednou z klíčových problematik trvalé udržitelnosti životního prostředí. Posílení efektivity využívání vody se týká všech odvětví lidské činnosti. Udržitelný odběr sladké vody by mělo podpořit integrované řízení vodních zdrojů na všech úrovních. Ochrana a obnova vodních ekosystémů by měla být všude samozřejmostí. OSN podporuje rozšíření mezinárodní spolupráce při budování zařízení v rozvojových zemích, jako jsou například technologie na odsolování vody, čištění a recyklaci odpadních vod. Roste význam malých i velkých vodních elektráren, které jsou velmi efektivním zdrojem obnovitelné energie. V roce 2011 vodní elektrárny generovaly 16 % celosvětové produkce elektřiny.

Pitná voda představuje méně než 3 % světových zásob vody. Z toho je až 2,5 % uloženo v arktickém a antarktickém ledu. Pro fungování všech ekosystémů je k dispozici pouze 0,5 % zásob sladké vody. Díky opatřením OSN má dnes přístup k bezpečné pitné vodě 90 % světové populace (oproti 75 % z roku 1990). Spotřeba vody se za posledních sto let zvýšila šestinásobně. Na jednoho Evropana připadne 150 – 200 litrů vody denně, na obyvatele USA a Austrálie dokonce o sto litrů více. Vodní krize se neomezí jen na chudé rozvojové státy. Ekonomická prosperita vyrostla na využívání přírodních zdrojů. Lidská aktivita zasáhla do sladkovodních ekosystémů a ohrozila podzemní zdroje vody.

České domácnosti s vodou šetří. Spotřeba vody u nás klesá, ale výdaje domácností se zvyšují. Paradoxně největší náklady vyžaduje údržba infrastruktury (stočné). Velký problém našemu hospodaření s vodou přináší srážkový deficit, obzvláště v kombinaci s neobvykle dlouhým tropickým počasím, kterého jsme byli svědky například v letošním roce. Varovné prognózy, že globální oteplování zapříčiní pokles hladiny podzemních vod a snížení kvality zdrojů pitné vody, získávají čím dál větší respekt. Za první pololetí 2015 u nás napršelo jen 50 – 75 % běžného množství srážkové vody. V létě 2015 projednala česká vláda opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody a v současnosti se připravuje aktualizace *Národního programu dopadů klimatu na ČR* z roku 2004, která bude předložena vládě v roce 2016.

Sedmý Cíl udržitelného rozvoje:

Zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie

Zhruba každý pátý člověk na Zemi nemá přístup k elektřině. Tři miliardy lidí využívají na vaření a topení dřevo, uhlí, dřevěné uhlí a živočišný odpad. S tím souvisí znečištění životního prostředí a to nejen vnějšího, ale i vnitřního jako jsou obytné prostory, v nichž se často nacházejí otevřená ohniště. Znečištění obou prostředí má negativní dopady na zdraví obyvatel a způsobuje řadu nemocí (dýchací potíže, rakovinu) i nehod v podobě požárů.

Nadměrné využívání nevhodných zdrojů energie přispívá také k degradaci širokého okolí

(těžba neobnovitelných zdrojů) a postupem času vede k energetické závislosti a hospodářskému úpadku. V planetárním měřítku mohou špatně nastavené energetické vzorce přispívat ke klimatické změně. Energie z obnovitelných zdrojů oproti tomu nepřispívá ke znečištění, její zdroje jsou široce dostupné a nevyčerpatelné a nepřispívá ke globální změně klimatu. V současné době tvoří obnovitelné zdroje 15 % z celkové energetické spotřeby, zbytek představují zdroje neobnovitelné.

Zajištění vhodných zdrojů energie je základní podmínkou pro směřování k udržitelnému rozvoji v lokálním i globálním měřítku. Kromě zamezení degradace životního prostředí má totiž značný dopad i na množství dalších oblastí (zvyšování zdravotní péče, odstraňování chudoby, podpora udržitelného zemědělství atd.). V rámci *Cílů udržitelného rozvoje* je proto formulován následující požadavek: „Zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie.“ Do roku 2030 je požadováno zajištění všeobecného přístupu k dostupným a kvalitním energetickým službám, podstatné zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na celkové globální energetické spotřebě a dvojnásobné zvýšení energetické efektivity ve světovém měřítku. Dále je zmiňována potřeba mezinárodní spolupráce a podpory nejméně rozvinutých zemí.

V České republice není problém s nedostatkem energetických zdrojů, energii naopak ve velkém vyvážíme. Diskutabilní je však efektivita využívání různých zdrojů energie a důkladné zvážení jejich sociálních, ekonomických a environmentálních dopadů. V současné době činí poměr spotřeby energie z obnovitelných zdrojů pouze kolem 10 % celkové energetické spotřeby. Vláda aktuálně usiluje kromě podpory jaderné energetiky také o pokrok ve využívání obnovitelných zdrojů a celkové směřování k nízkouhlíkové ekonomice. O tom, jak sladit požadavky na energetickou soběstačnost i ekologicky šetrnou energii, se vedou četné debaty napříč společnostmi, které rezonují například v diskuzích o dostavbě Temelína či v kritice problematické podpory solárních elektráren. Šetrnější a udržitelnější využívání energie je možné podpořit i na individuální úrovni například omezením plýtvání a rozvahou nad svou energetickou stopou.

Osmý Cíl udržitelného rozvoje:

Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

Ekonomický růst je nezbytný pro současný socioekonomický model. Cíle udržitelného rozvoje však apelují na jeho udržitelnou a inkluzivní podobu.

Ekonomický růst byl dlouho považován za jediný ukazatel vyspělosti zemí. V současné době již převažuje názor, že růst je nutný, nicméně je zároveň třeba věnovat pozornost jeho podobě. Ekonomický růst sám o sobě nemusí totiž být indikátorem ekonomiky, která vzkvétá, ale také ekonomiky, která odkládá problémy na později, za účelem okamžitého zisku. Takový zisk se nicméně v dlouhodobějším horizontu prodraží a zaplatí za něj pozdější generace a zejména její nejzranitelnější příslušníci.

V současné době se proto vedou četné debaty, jakým způsobem udržitelně růst. Ekonomický pilíř je integrální součástí modelu udržitelného rozvoje a jako takovému je mu věnována pozornost v řadě dokumentů OSN (*Naše společná budoucnost, Agenda 21, Budoucnost, kterou chceme*). V rozpracování devátého Cíle je zmíněna podpora inovací, malého a středního podnikání a zajištění jeho financování, stejně jako potřeba zvýšit zaměstnanost a platy tak, aby byli pracující spravedlivě odměňováni a nebyli diskriminováni.

Jedná se o jeden z nejobtížněji naplnitelných Cílů, protože na ekonomickém poli dochází k nejostřejším střetům zájmů a to jak v lokálním, tak globálním měřítku. Díky rozvoji inovací a digitalizaci bude docházet nejen k zániku pracovních míst, ale i celých odvětví (resp. nahrazení lidí v nich stroji) a přesouvání výroby (i služeb) do zemí s levnější pracovní silou (což již intenzivně probíhá v současnosti). Podpora technologických inovací tak na jedné straně skýtá rozvojové možnosti, na druhé straně ale může zvyšovat nezaměstnanost a ohrožovat bezpečnost, pokud její rozvoj nebude vhodně směřován a regulován.

V České republice probíhá již delší dobu intenzivní diskuze o podobě českého ekonomického modelu a kvalitě našeho růstu. Tyto debaty úzce souvisí s energetikou, trhem práce, minimální mzdou a podporou zaměstnanosti a automatizací ekonomických odvětví. Jednou z cest může být právě podpora tzv. digitální ekonomiky a posun směrem k tzv. Průmyslu 4.0. Ukazuje se totiž, že právě digitálně nejvyspělejší země mají s ohrožením míst digitalizací a automatizací nejmenší problémy. Životní vzorce a návyky spojené s prací přes internet můžou dokonce přispět k rozvoji zaměstnanosti i v jiných odvětvích.

Devátý Cíl udržitelného rozvoje:

Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

Vybudování infrastruktury, podpora inovací a přístup k internetu jsou nezbytné pro zvyšování životní úrovně a úspěšné plnění všech Cílů udržitelného rozvoje. Právě konektivita je klíčová pro rychlost šíření poznatků, snižování transakčních nákladů na jejich distribuci a pro možnosti zapojování široké veřejnosti do jejich vytváření a využívání.

„Budoucnost už je tady – jen je nerovnoměrně distribuována.“ zní citát amerického průkopníka kyberprostoru Williama Gibsona. Poměrně

dobře charakterizuje problematiku probíhající digitální revoluce. Ta nezačíná všude současně, ani neprobíhá stejně rychle. Pokud se povede vytyčený Cíl úspěšně naplňovat a vybudovat odolnou infrastrukturu dostupnou ve všech zemích, vytvoří to předpoklady pro sblížení ekonomického výkonu mezi zeměmi rozvojovými a rozvinutými.

Pro úspěšný přechod do digitálního období je nezbytná tzv. digitální gramotnost občanů. Zvyšování digitální gramotnosti se v současné době věnuje pozornost i v České republice. Vláda přijala před několika měsíci *Strategii digitální gramotnosti*, která by měla podpořit budování infrastruktury a industrializace v oblasti digitalizace v rámci její strategie *Digitální Česko v. 2.0, Cesta k digitální ekonomice*. V této strategii se zmiňuje potřeba dobudování infrastruktury (například vysokorychlostní internet) jako klíčové podmínky pro rozvoj digitální ekonomiky a zvýšení konkurenceschopnosti. Digitální gramotnost je pro implementaci této strategie a zvýšení konkurenceschopnosti zásadní.

Opakem digitálního rozvoje a tzv. digitální gramotnosti je digitální vyloučení. Digitální vyloučení se objevuje napříč celou populací, a ne vždy se váže na jasné sociodemografické charakteristiky. Také z tohoto důvodu často zůstává u jednotlivců neidentifikováno. Můžeme tak říci, že ohrožení jsou v určité míře všichni. Pro průběžné zvyšování digitální gramotnosti hraje klíčovou roli průběžné celoživotní učení.

Udržitelný rozvoj je občas chápán jako návrat do minulosti, což je ovšem zavádějící – důležité je ve skutečnosti vhodně uchopit minulé zkušenosti i budoucí možnosti.

Desátý Cíl udržitelného rozvoje:

Snížit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi

Pod nenápadnou formulací se skrývají dvě obrovské agendy plné velmi ambiciózních návrhů. Do roku 2030 by měl být zajištěn růst příjmu chudších 40 % obyvatel jednotlivých zemí rychlejší než průměrný růst celé země. Současně by tito chudší lidé měli být lépe integrováni do společnosti pomocí inkluzivních politik a chráněni citlivou fiskální a sociální politikou. A konečně by měla být zajištěna rovnost příležitostí a omezení všech diskriminujících praktik a zákonů.

Pokud jde o globální nerovnost, zahrnuje Cíl

důslednější regulaci finančních trhů, lepší zastoupení rozvojových zemí v mezinárodních institucích a umožnění bezpečné, zákonné a zodpovědné migrace a mobility mimo jiné pomocí plánovaných migračních politik.

OSN uvádí, že za posledních 20 let vzrostla nerovnost příjmů v 65 zemích, reprezentujících ale 70 % populace, ze 130, pro která jsou k dispozici data. Trend snižující se nerovnosti lze vysledovat v zemích reprezentujících pouhou čtvrtinu populace. Tam, kde se nerovnost snížila, k tomu přispěly investice do vzdělávání a dávky pro osoby žijící v chudobě, naopak rostoucí nerovnost bývá způsobena bohatnutím několika procent nejmajetnějších rychleji, než je celostátní průměr. Klíčové je, že samotný růst nerovnost nesnižuje, takže z prorůstové politiky nemusí mít nejchudší prospěch, pokud nebudou zajištěny kanály pro redistribuci bohatství.

Pokud jde o nerovnost ve světovém měřítku, pozorujeme v posledních letech klesající trend. Ten je však převážně nesen bohatnutím Číny a i při vynechání čínských dat začíná globální nerovnost klesat až na začátku příštího století. Překážkou rozvoje a růstu jsou obchodní bariéry, které znemožňují například zemědělské produkci z chudších zemí přístup na evropské a severoamerické trhy. Problém je zakořeněn v samotné architektuře mezinárodních organizací. Postkoloniální nerovnováha sil je tak dále udržována prostřednictvím ekonomických struktur.

Česká republika s celkově měřenou nerovností příliš velký problém nemá, podle statistik OECD je náš Giniho koeficient mezi nejnižšími v EU. Pokud jde o rovnost příležitostí a sociální začleňování, zůstává přetrvávajícím problémem existence vyloučených lokalit a s ní související snížená šance na získání kvalitního vzdělání, práce a možnost participace na společenském a politickém životě. Této problematice se věnuje *Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020*. Mezinárodně se Česko účastní jak humanitární pomoci, tak dvoustranné (v pěti projektových a pěti programových zemích) i vícestranné rozvojové spolupráce, ovšem celkový objem prostředků zdaleka nedosahuje doporučených 0,7 % HND, pro rok 2014 to bylo 0,11 %.

Jedenáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

Podíl městské populace ve světě neustále roste. Cíl zajistit do roku 2030 všem lidem na planetě přístup k bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a službám proto není jednoduchý. Například ve slumech žije v současnosti 828 milionů lidí.

Dnes žije ve městech 3,5 miliardy lidí, tedy polovina lidstva. Podle OSN dosáhne v roce 2030 podíl městské populace 60 %. Rychlá urbanizace vytváří tlak na životní prostředí, energetickou spotřebu, dodávky pitné vody,

kanalizaci, výstavbu infrastruktury, dopravu i zdravotní systém. Vysoká koncentrace lidí ve městech tudíž vyžaduje snížování spotřeby energetických a přírodních zdrojů, a to nejlépe zaváděním technologických inovací a změnou chování spotřebitelů. Města totiž, přestože pokrývají pouhá 2 % zemského povrchu, spotřebovávají 60 – 80 % energie a vytváří se v nich 75 % emisí skleníkových plynů.

Žádné velkoměsto nemůže fungovat bez dostupného a snadno přístupného, udržitelného dopravního systému. Systému, který zaručuje bezpečnost silničního provozu a rozšiřuje podíl veřejné dopravy s ohledem na nejzranitelnější skupiny obyvatel, jako jsou ženy, děti, osoby se zdravotním postižením a senioři. Podmínkou udržitelné urbanizace je jednotné, propojené plánování a řízení lidských sídel. Samozřejmou součástí moderních sídel by měla být veřejná prostranství plná zeleně, kde by obyvatelé města mohli bezpečně trávit svůj volný čas.

Z iniciativy *Světové zdravotnické organizace* odstartoval v roce 1988 mezinárodní projekt *Zdravá města*. Dnes je v projektu zapojeno v Evropě již 1 300 měst ve 30 zemích. Od roku 1994 existuje *Národní síť Zdravých měst* také v České republice. Zapojilo se do ní již více než 100 českých měst, obcí, mikroregionů a krajů. Síť realizuje cíle OSN na regionální úrovni a podporuje municipality při využívání certifikované metodiky udržitelného řízení s názvem *Místní Agenda 21*.

Základním dokumentem státní regionální politiky je *Strategie regionálního rozvoje (2014 – 2020)*. *Koncepce bydlení ČR do roku 2020* formuluje cíle státu jako je zajištění přiměřené dostupnosti všech forem bydlení, vytvoření stabilního prostředí v oblasti financí, legislativy a institucí pro všechny účastníky trhu s bydlením a zvyšování kvality vnějšího prostředí rezidenčních oblastí. *Politika architektury a stavební kultury ČR 2015* je strategický dokument s cílem zvyšování kvality prostředí vytvářeného výstavbou. Vláda podporuje například výstavbu hospodárných budov, vhodně zasazených do okolního prostředí, přívětivý veřejný prostor, respektování místních specifik a vnímání architektury jako součásti kulturního dědictví.

Dvanáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

Udržitelná výroba a spotřeba představuje takovou praxi, která uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožovala možnosti budoucích generací uspokojovat potřeby vlastní.

Úkoly v této oblasti jsou součástí tzv. *Programů desetiletého rámce* vytvořených *Programem OSN na ochranu životního prostředí (UNEP)*, které se zabývají udržitelností jednotlivých oblastí spotřeby a výroby a kterých se mají účastnit země podle svých materiálních možností. Podle nich by do roku 2030 mělo být

zajištěno efektivní a udržitelné nakládání s přírodními zdroji, na polovinu sníženo plýtvání potravinami a měla by být zásadně omezena produkce odpadů pomocí předcházení jejich vytváření a recyklací. Dále by pak mělo být zajištěno nakládání s chemikáliemi, aby prostřednictvím znečištění vodních toků, vzduchu a půdy nebylo ohroženo zdraví lidí a životní prostředí. Firmy, zejména pak mezinárodní korporace, by měly být motivovány k zahrnutí indikátorů udržitelného rozvoje do svého reportingu. Státy by ve veřejných zakázkách měly dbát udržitelné praxe. S tím souvisí i nutnost v jednotlivých zemích přepracovat dotační programy pro fosilní paliva a reformovat daňové systémy, aby minimalizovaly negativní dopady na rozvoj vlastních zemí. V neposlední řadě by měly být vytvořeny nástroje na monitorování dopadů turismu a jeho přínosu místní ekonomice.

Tento Cíl je novým prvkem globálního rozvojového rámce a současně prvkem klíčovým. Týká se především států Západu, které nesou odpovědnost za většinu současné spotřeby přírodních zdrojů i dosavadního znečištění, a současně mají prostředky a technologie k zavádění změn. V samotném Cíli se hovoří o tom, že by neměl být překážkou rozvoje chudších států. To znamená, že by tato opatření neměla brzdit průmyslovou výrobu, ale spíše umožnit nalezení cest, jak se chudší státy mohou cestě špinavého rozvoje, kterou prošel Západ, vyhnout pomocí partnerství se zeměmi, kde už jsou vyvinuty čistější technologie a šetrnější postupy.

Na straně spotřebitelů je prosazování Cíle podstatně složitější, klíčem je osvěta a vzdělávání v oblasti udržitelného způsobu života.

Česká republika má už od roku 2005 *Rámec programů udržitelné spotřeby a výroby* a tato agenda byla jednou z priorit předsednictví České republiky v Radě Evropské unie v roce 2009 v oblasti životního prostředí. Státní agentura CENIA pak v roce 2008 vydala *Manuál udržitelné spotřeby a výroby* určený přímo pro podniky. Od té doby se však v tuzemsku o tématu příliš nemluvilo, takže letošní přijetí *Cílů udržitelného rozvoje* je ideální příležitostí diskusi na toto téma oživit.

Třináctý Cíl udržitelného rozvoje:

Přijmout bezodkladná opatření pro boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů

Důvody zrychleného tempa klimatických změn, které zaznamenáváme v posledních desetiletích, jsou známé. Podnebí ovlivňuje lidská činnost, konkrétně znečišťování životního prostředí a zejména ovzduší.

Skleníkové plyny jsou přirozenou součástí atmosféry, problémy však způsobuje zvýšená koncentrace způsobená lidskou činností. Absorbují totiž tepelné záření, které zpětně vyzařují. Dochází tak k ohřevu atmosféry a zemského povrchu. Emise skleníkových plynů z lidské činnosti, stále rostou. Jen

za posledních dvacet pět let se emise oxidu uhličitého na naší planetě zvýšily o téměř 50 %. Historická maxima dosahují také atmosférické koncentrace oxidu uhličitého, metanu a oxidu dusného.

Hlavním bodem zlomu byla průmyslová revoluce, která odstartovala industrializaci, rozvoj dopravy a zásadně změnila zemědělství. Před ní byly koncentrace oxidu uhličitého o 40 % nižší než dnes. Nárůst zapříčinilo především spalování fosilních paliv a výrazně zvýšené využívání půdy. Bezprecedentně stoupá také kyselost oceánů. Podle údajů OSN absorbovaly asi 30 % vypouštěného oxidu uhličitého pocházejícího z lidské činnosti. Období od roku 1983 představuje pravděpodobně nejteplejších třicet let za posledních čtrnáct století. Pokud bude vše pokračovat stejným tempem, zvýší se průměrná světová povrchová teplota do roku 2100 o více než 3 stupně Celsia.

Podle OSN by pak bylo možné omezit zvýšení průměrné globální teploty do 2 stupňů Celsia nad úroveň před průmyslovou revolucí. Hlavním nástrojem pro realizaci tohoto Cíle je *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu* (UNFCCC). Její signatáři jednali v Paříži v rámci *21. Konference smluvních stran* úmluvy známé spíše pod zkratkou COP 21 v prosinci 2015.

Emise skleníkových plynů v ČR klesají, v evropském kontextu je však emisní intenzita naší ekonomiky stále nadprůměrná. Společné postupy na poli klimatických změn a energetiky určuje *Klimaticko-energetický balíček EU* z roku 2009. U nás nejnověji vláda schválila v říjnu letošního roku *Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*.

Fórum UNFCCC zřídilo pro pomoc rozvojovým zemím tzv. *Zelený klimatický fond*. Rozvinuté země do něj vložily finanční prostředky pro realizaci zmírňujících opatření v zemích rozvojových a zranitelných. Do roku 2020 by zde mělo být ročně investováno 100 miliard dolarů, Česká republika se zavázala v roce 2014 vložit 137 milionů korun.

Čtrnáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

Znečištění a nadměrné využívání oceánů ohrožuje nejen organismy, které v nich žijí, ale i pobřežní země. Čtrnáctý Cíl požaduje omezení jejich poškozování.

Moře a oceány pokrývají přes 70 % povrchu Země. 40 % všech lidí žije do sta kilometrů od jejich pobřeží, včetně megapolí jako Dháka, Mumbai nebo Kalkata, které leží jen několik metrů nad úrovní moře. Mořští tvorové tvoří 57 % veškerého uhlíku uloženého v živých organismech, což znamená, že většina pozemského života je soustředěna právě v mořích a oceánech. V roce 2009 bylo vyloveno 78,6 milionů tun mořských ryb a rybaření nebo akvakultura (vodní zemědělství) zaměstnávaly 45 milionů lidí. V roce 2008 se ve světových oceánech nacházelo přes 400 mrtvých zón (oblastí s nedostatkem kyslíku, způsobeným znečištěním a únikem hnojiv z pobřežního zemědělství) o celkové rozloze 245 tisíc čtverečních kilometrů.

Omezení nadměrného využívání a znečišťování oceánů je však otázkou mezinárodní spolupráce a rozdělování zisků mezi chudé a bohaté státy. Do roku 2025 má být výrazně omezeno znečištění moří a zejména to, které pochází z pevninských aktivit. Dále má být efektivně regulován rybolov a měl by skončit nadměrný, ilegální a nereportovaný rybolov. V souvislosti s tím by měly být ukončeny dotace podporující nadměrný rybolov a v rámci *Světové obchodní organizace* by měly být vyjednány speciální dotační podmínky pro nejchudší státy. Těm by do roku 2030 měly plynout příjmy z udržitelného využívání moří zahrnujícího rybolov, akvakulturu a turismus. Do roku 2020 by také mělo být chráněno 10 % pobřežních a mořských ploch.

Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) vydala v roce 2011 *Plán oceánské a pobřežní udržitelnosti*, který vytyčuje čtyři základní přístupy. Zaprvé má být omezen tlak na mořské ekosystémy, a to ochranou a obnovováním původních prostředí, posílením právního rámce, který by umožnil boj s invazními druhy, a snížením okyselování oceánů. Druhým přístupem je podpora zelené ekonomiky v pobřežních oblastech. Třetím je globální koordinace týkající se mezinárodních vod, pro které má vzniknout právní rámec na ochranu ekosystémů a biodiverzity. A konečně čtvrtý přístup požaduje systematický výzkum moří, monitorování a evaluaci jejich využívání a shromažďování statistik, které nám umožní pochopit jednotlivé mechanismy ovlivňující oceány a život v nich.

Tento cíl je vlastně jediný, který se České republiky týká pouze zprostředkovaně, avšak i suchozemské státy zde mají svůj díl zodpovědnosti. Česká republika se v minulosti angažovala například v ochraně velryb před lovem, když jako člen *Mezinárodní velrybářské komise* přistoupila v roce 2004 k *Mezinárodní úmluvě o regulaci velrybářství*.

Patnáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biologické rozmanitosti

Na naší planetě zanikají obrovské plochy lesů, narůstají pouště a vymírají živočišné druhy. V průběhu geologické minulosti Země došlo dle fosilních záznamů již mnohokrát k masovému vymírání, které kriticky snížilo rozmanitost živočišných druhů.

Místo sopek a asteroidů je v současné době příčinou tohoto negativního trendu člověk se svými devastujícími činnostmi. Modrá planeta ztrácí své zelené plíce, každý rok zaniká 13 milionů hektarů lesa a téměř stejná plocha kdysi úrodné půdy se v důsledku sucha mění

v poušť. Z 8 300 druhů známých zvířat již 8 % vyhynulo a dalších 22 % je na pokraji vyhynutí.

Proto chce OSN do roku 2020 zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských sladkovodních ekosystémů. Podporuje boj proti desertifikaci, obnovu znehodnocené půdy, postižené suchem i záplavami, a stejně tak udržitelné hospodaření se všemi typy lesů, zastavení odlesňování a obnovení degradovaných lesů na celém světě. Usiluje o zachování horských ekosystémů a jejich biologické rozmanitosti. Zachováním ekosystémů a biologické rozmanitosti by se měla posílit schopnost místních komunit k prosazování udržitelné obživy. Živobytí přibližně 1,6 miliardy lidí je závislé na lesích. Na zemědělství přímo závisí 2,6 miliardy lidí, přičemž víc než polovina zemědělské půdy je v různé míře postižena degradací.

V České republice ještě stále existuje mnoho míst, kde došlo k značnému poškození životního prostředí. Podepsala se na tom zejména těžba nerostných surovin, těžký a chemický průmysl i neudržitelné způsoby zemědělství. Ochrana přírody se v České republice řídí zákonem *O ochraně přírody a krajiny*. Téměř 16 % z celkové rozlohy České republiky tvoří zvláště chráněná území (12 535,7 kilometrů čtverečních), z nichž jsou čtyři národní parky, 25 chráněných krajinných oblastí a 2 353 zvláště chráněných území maloplošných. V České republice jsou chráněny také vzácné druhy rostlin a živočichů.

Významný hlas na poli ochrany životního prostředí u nás představují nevládní neziskové ekologické organizace. Asociace *Zelený kruh* sdružuje 27 největších organizací a dalším 80 poskytuje informační servis. Největší z nich je *Český svaz ochránců přírody*, který sdružuje téměř osm tisíc členů.

Šestnáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

Šestnáctý Cíl udržitelného rozvoje usiluje o to, aby univerzální lidská práva byla skutečně univerzální. Nikdo by neměl být diskriminován.

Podle Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky stoupl počet uprchlíků pod mezinárodní ochranou v polovině roku 2014 na 13 milionů. Protože dynamika migrace se v letošním roce zejména vinou syrské krize ještě zrychlila, měli bychom se primárně zabývat mitigačními opatřeními, tedy předcházet situacím, které nutí lidi opouštět své domovy.

Přestože imigrace do některých zemí s sebou prokazatelně přinesla ekonomické a demografické výhody, jiné případy ukazují na zvýšení kriminality a sociální tenze. Bavíme-li se o uprchlících, kteří odpovídají definici Úmluvy o postavení uprchlíků OSN, tedy lidech, kteří mají "oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů", musíme nutně dospět k závěru, že oni sami, nikoli obyvatelé jejich cílových destinací, jsou primárními oběťmi vynucené migrace.

Cíle udržitelného rozvoje se proto zaměřují na eliminaci všech hlavních příčin masové migrace, zejména tedy tzv. *push faktorů*, jako jsou války, chudoba, sucha, povodně, dlouhodobá neúroda a vysoká kriminalita. Příčinou mnohých sociálně negativních jevů bývají rozhodnutí motivovaná skupinami, jejichž zájem není shodný se zájmem veřejným. Součástí tohoto cíle je proto nejen snaha o posílení kompetencí a zprůhlednění procesů ve veřejných institucích a vyšší vymahatelnost práva, ale také systematický boj proti korupci. Korupce, úplatkářství, krádeže a daňové úniky totiž připravují rozvojové země ročně o zhruba 1,26 miliardy dolarů.

K nastavení efektivně fungující státní správy nestačí vytvořit institucionální strukturu a schválit mezinárodními organizacemi doporučenou legislativu. Je potřeba aktivně zapojit také obyvatelstvo. Každý občan Země by si měl být vědom svých práv a být připraven je vymáhat. Výchova k fungování v občanské společnosti a práce s informacemi by měly být součástí univerzální školní docházky.

Stoprocentního alespoň základního vzdělání lze dosáhnout ale pouze za předpokladu, že se výrazně podaří zredukovat dětskou práci a také v případě, že budou děti vyrůstat v důstojných podmínkách a v bezpečí. Další smutná statistika související s válkami a nucenou migrací ukazuje, že počet dětí opouštějících základní školu v zemích zasažených konfliktem dosáhl v roce 2011 28,5 milionu, což je přibližně 50 %. Zde je zjevná provázanost jednotlivých Cílů, která vede k nutnosti integrovaného přístupu při tvorbě politik.

Sedmnáctý Cíl udržitelného rozvoje:

Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

Závěrečný Cíl shrnuje, co budou Cíle udržitelného rozvoje znamenat pro světové společnosti a jak by se mělo globální partnerství a společnosti vyvíjet v příštích patnácti letech.

Poslední Cíl je ze všech nejobecnější, protože spíše shrnuje, jakým směrem by se mělo globální partnerství vyvíjet. Do roku 2030 by měly být vypracovány funkční indikátory udržitelného rozvoje, které by vhodně doplnily indikátor HDP, dalším konkrétním cílem je

do roku 2020 posílit kapacitu rozvojových zemí pro shromažďování spolehlivých a detailních dat rozdělených podle příjmu, pohlaví, věku, rasy, etnika, migračního statutu, postižení, místa bydliště a dalších faktorů relevantních pro jednotlivé země. Ostatní komponenty Cíle se zaměřují na oblasti financí, technologie, obchodu, politiky a vícestranných partnerství.

V oblasti financí jde hlavně o to, aby rozvojové země měly k dispozici dostatek prostředků na rozvojovou agendu. Prvním krokem je posílit domácí schopnost výběru daní, a to i s mezinárodní podporou. Druhou částí má být lepší plnění závazku rozvinutých zemí posílat na rozvojovou pomoc 0,7 % hrubého národního důchodu, tomu totiž v současnosti dostává pouhých pět zemí (Dánsko, Švédsko, Norsko, Lucembursko a Velká Británie). Dále by mělo být rozvojovým zemím umožněno dosáhnout dlouhodobě udržitelných dluhů pomocí jejich restrukturalizace nebo částečného odpuštění, aby se snížil tlak na jejich ekonomiky. A konečně by měly vzniknout režimy propagace investic v nejméně rozvinutých zemích světa.

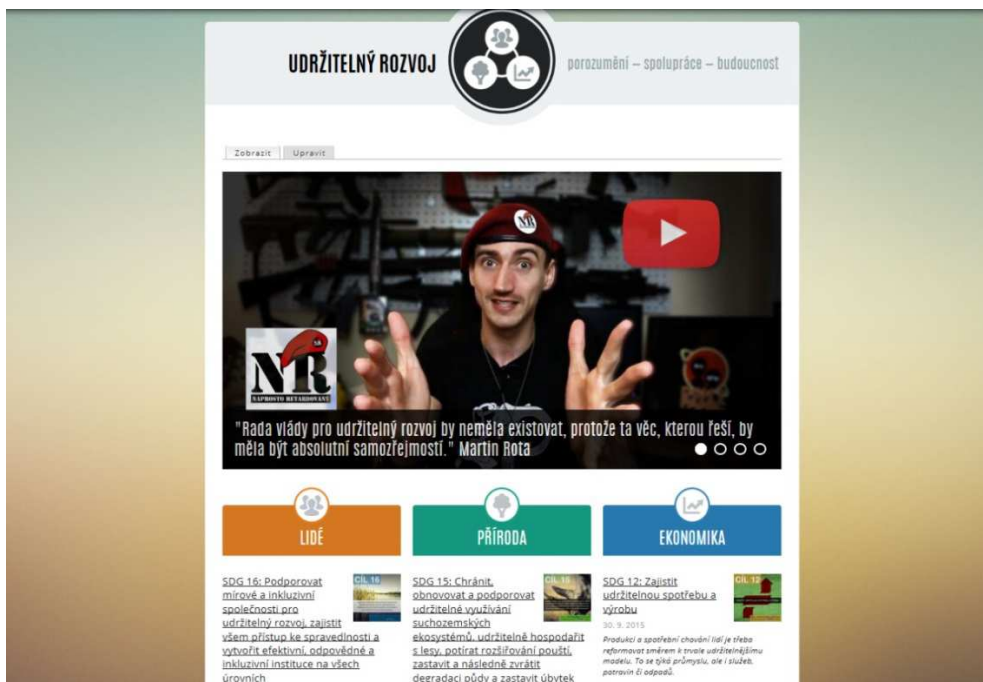
V oblasti technologie má být posíleno partnerství Sever-Jih a Jih-Jih a regionální spolupráce, které by umožnily sdílení technologických znalostí a inovací. Jde zejména o to, aby se nejméně rozvinuté země dostaly k účinným a environmentálně citlivým technologiím. Mechanismem jejich šíření mají být jednak existující mechanismy, jednak má do roku 2017 vzniknout *Technologická banka*, která by šíření znalostí zprostředkovala.

V mezinárodním obchodě by měly být zajištěny otevřenost, univerzální pravidla a pojistky proti diskriminaci některých zemí, to vše pod záštitou *Světové obchodní organizace*. Cílem je zvýšit export z rozvojových zemí, zejména pak z těch nejméně rozvinutých, kde by se vývoz do roku 2020 měl zdvojnásobit. Toho by mělo být dosaženo tím, že bude těmto zemím umožněn přístup na zahraniční trhy bez omezení cly a kvótami.

Politika by měla být stabilizačním prvkem v utváření globálního makroekonomického prostředí. To znamená, že by měla být založena na spolupráci jednotlivých zemí a snahu o koherenci jejich politik navzájem a ve vztahu k udržitelnému rozvoji. Současně by měl být respektován prostor jednotlivých zemí na určení vlastních politik směřujících k vymýcení chudoby a udržitelnému rozvoji. A konečně by kromě mezinárodních partnerství měla být podporována i spolupráce na národní úrovni mezi veřejným, soukromým a občanským sektorem.

Více informací naleznete na webu

www.udrzitelny-rozvoj.cz

Sledovat novinky z oblasti udržitelného rozvoje může na Facebooku

nebo na twitteru @udrzitelne

